

Akaidü İbnil Arabî

– Mustafa ESER · 19 Kasım 2019

AKAİDÜ İBNİ'L-ARABÎ عقائد ابن العربي

Muhyiddin İbnü'l-Arabî'nin (ö. 638/1240) akaide dair üç risâlesinin ortak adı.

İbnü'l-Arabî'nin itikad anlayışını ihtiva eden *ÖAkıdetü'l-Öavâm*, *ÖAkıdetü'n-nâşiyeti's-şâdiye* ile *ÖAkıdetü ehlî'l-ihtisâs*, adlı risâleler aslında el-Fütûhâtü'l-Mekkiyye'nin mukaddimesinde bulunmaktadır. Ancak müellifin müslümanları dinî hayat ve mertebeleri bakımından “ehlullah”, “ehl-i rüsûm” (şeriat ve zâhir âlimleri) ve “ehl-i İslâm” (müslüman halk kitlesi) şeklinde üç zümreye ayırdığı göz önüne alınarak bunların her biri için ayrı bir risâle yazdığı kabul edilmiş ve bu düşünceyle el-Fütûhâtü'l-Mekkiyye mukaddimesinin ilgili bölümleri sonradan müstakil birer risâle haline getirilmiştir (GAL Suppl., I, 801). Kâtip Çelebi bu risâlelerin ortak adını *ÖAkâidü's-Şeyhi'l-ekber* şeklinde kaydetmiştir (bk. Keşfü'z-zunûn, II, 1143).

1. *ÖAkıdetü'l-Öavâm* adlı risâle *ÖAkıdetü ehlî'l-İslâm* diye de bilinir (bk. Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, nr. 2718). İbnü'l-Arabî bu risâleyi kendi itikadını açıklamak ve bu hususta müslümanların hüsn-i şehadetini kazanmak amacıyla yazdığını belirtmektedir (el-Fütûhât, I, 163). Kelime-i şehâdetin tefsiri mahiyetinde olan risâle iki bölümden oluşur. “eş-Şehâdetü'l-ülâ” başlığını taşıyan birinci bölümde Allah'ın birliği ve sıfatları üzerinde durulur. Ulûhiyyetinde, zâtında ve sıfatlarında tek, mekân tutmak ve bir yönde bulunmaktan münezze olan Allah'ın Kur'an'da açıklandığı şekilde ve dilediği mânada arşa istivâ* ettiği, zâtını zaman ve mekânın kuşatamayacağı, zira mekânı da zamanı da onun yarattığı, dilediği zaman kalp ve gözlerle görülebileceği, arşı yaratıp istivâyı sınır kıldığı, kürsî*yi var edip yeri ve gökleri onun içine aldığı anlatıldıktan sonra ilim, irade ve tekvin sıfatları âyetlerin ışığı altında izah edilir. Kâinatta mevcut zıtlık, ayrılık ve benzerliklerin bütünüyle ilâhî iradenin sonucu olduğuna, küllî iradenin her şeyi kuşattığına, âlemin yokken ezeli ilim ve iradeye göre yaratıldığına dikkat çekilerek kelâm, sem' ve basar sıfatlarına kısaca temas edilir. Daha sonra yegâne fâilin Allah olduğu belirtilerek birinci bölüm tamamlanır. “eş-Şehâdetü's-sâniye” adı verilen ikinci bölümde Hz. Muhammed'in bütün insanlara gönderilen son peygamber olduğu ve onun Allah'tan getirdiği bütün haberlere inanmak gerektiği ifade edilerek sem'iyât* konuları sıralanır. Risâle şefaate, cennet ve cehennem ebediliğine temasla sona erer.

İbnü'l-Arabî'nin bu risâlesi, herhangi bir delil ve ispata lüzum kalmaksızın sıradan her müslümanın kabul etmesi gereken umumi itikad esaslarına yer veren bir akaid metni mahiyetinde olup Ehl-i sünnet esaslarına tamamen uygundur. Risâle plan, şekil ve yer yer muhteva ve ifade bakımından Gazzâlî'ye ait *Kavâ'idü'l-Öakâid*'in birinci faslına benzemektedir. *ÖAkıdetü'l-Öavâm*'ın hacmi, büyük boy on sayfa civarındadır. Süleymaniye Kütüphanesi'nde birçok yazma nüshası mevcut olup el-Fütûhâtü'l-Mekkiyye içinde yayımlanmıştır (I, 162-173). Risâle ayrıca Şa'rânî tarafından el-Yevâkit ve'l-cevâhir'in baş tarafında

iktibas edilmiştir (Kahire 1378/1959, I, 4-6).
DİA Yusuf Şevki Yavuz